

VÄSTRA HÄGNA/HÄGNADERNA OCH BÖRJESGÅRDEN

Dagens landskapsbild av Hägnaderna är i huvudsak ett resultat av laga skiftet vid mitten av 1800-talet. Laga skiftet förändrade landskapet genom att gårdar flyttades hit och en del nya etablerades. Dessförinnan fanns det inte någon bebyggelse här.

Uppe på sluttningen i söder sträcker sig en lång fägata som ledde djuren från gårdarna nere i dalen till utmarksbete. Även den kom till största delen till efter 1853.

Skifteskartan

Skifteskartan från 1853 visar hur landskapet såg ut tidigare. Under 1700-talet användes marken till bete och slåtter. Detta var en del av inägomarken till gårdarna i Hällesåkers by. Den närmaste gården låg då strax öster om nuvarande Börjesgården.

I mitten av kartan ser man en åkerlycka med smala tegar. I dag kan dessa anas genom de täta stenmurarna uppe i söder. Det ljusa på kartan är utmarken och norr om denna ligger ängsmarken. I den östra delen är än i dag en betad del av den gamla utmarken i kontakt med det öppna odlingslandskapet i dalgången.

Skifteskarta 1853. Dagens vägar och bebyggelser är markerade med svart.

Stenmurar

I området finns många välbevarade stenmurar. Murarna avgränsar den långa fägatan och den gamla åkerlyckans smala tegar. Stenmurarna är en viktig livsmiljö för många växter och djur som trivs i det varma mikroklimat som uppstår vid en solbelyst stenmur. I muren lever insekter som humlor medan kräldjur och grodor har den för övervintring. Vissa snäckor kan leva hela sina liv i stenmurar. I ett odlingslandskap där marken runtomkring används på ett intensivt sätt kan stenmurar och rösen vara de sista livsmiljöerna för utrotningshotade djur och växter.

Börjesgården

Ursprunget till den så kallade Börjesgården, Börge Swensgård, låg längre öster ut ungefär där dagens bensinmack ligger. Under 1700-talet bestod gården av flera hushåll. Till slut blev det för trångt på den gamla gårdstomten och i samband med laga skiftet 1853, då man strävade efter att varje gård skulle få sin mark samlad, flyttades även bostadshuset ut i nya lägen. Sitt nuvarande utseende fick gården i början av 1900-talet. Sedan 1976 är gården Lindomes hembygdsgård.

FÄGATA OCH ÅKERLYCKA

Fägatan

En fägata användes för att kunna driva ut boskap från gården till utmarken för bete. Genom att bygga stenmurar på vardera sidan av vägen kunde djuren inte smita.

Den första kartan där denna fägata finns med är laga skifteskartan från 1853. Då är det ännu inte fråga om en fägata i egentlig mening utan snarare en väg, eftersom den löper på själva utmarken. Den ena hägnaden sammanfaller med gränsen mot utmarkerna i väster. Men när nuvarande gårdar i Västra Hägna byggdes efter laga skiftet behövdes en fägata för att leda ut djuren lägre ut på utmarkerna och den gamla vägen fick ett nytt användningsområde. Fägatan är ovanligt lång. Den börjar alldeles söder om hembygdsgården och kan sedan följas drygt 600 meter ut i utmarken i söder.

Åkerlyckan

Åkerlyckan uppe på höjden på östra sidan om fägatan finns redan med på en karta från 1763. Den innehöll flera åkertegar, dessa kan man ana genom de täta stenmurarna. På en karta från 1819 kallas lyckan för "Hägnaden", det är troligen denna som gett namn åt de gårdar som etableras i området efter laga skiftet 1853. Sluttningen norrut, ned mot dagens väg har använts som slätter och betesmark. Detta äldre jordbrukslandskap med variation av markslag, växlingar mellan skuggiga och fuktiga områden samt öppna och solbelysta partier ger goda förutsättningar för en artrik flora och fauna.

SKOGSBÄCKEN

Denna bäck rinner ner till Lindomeån som så småningom rinner ut i havet. Kvaliteten på vattnet här påverkar alltså i förlängningen både miljön i Lindome och Kungsbacka. I en normal och opåverkad skogsbäck kan man hitta mellan 30-50 arter av olika småkryp och det kan finnas flera tusen småkryp per kvadratmeter. Ju fler olika arter desto bättre vatten!

Egenskaper som påverkar bäckens naturvärde är bland annat vattenhastighet, botten sammansättning, mängden död ved samt variation på bredd och djup.

Bäcken påverkas naturligtvis också av nedfall av luftföroreningar som försurande ämnen och av näringstillförsel från kväveutsläpp. Den påverkas också om avverkning av skog sker runt bäcken.

Du kan själv bedöma naturvårdsvärdet av en skogsbäck

Breddvariation

Stor variation = om medelbredden är minst dubbelt så stor som det smalaste stället.

Djupvariation

Stor variation = om djupaste stället är minst tre gånger så stort som medeldjupet.

Substrat variation

Stor variation = om botten är en blandning av sand, grus, sten och block.

Död ved

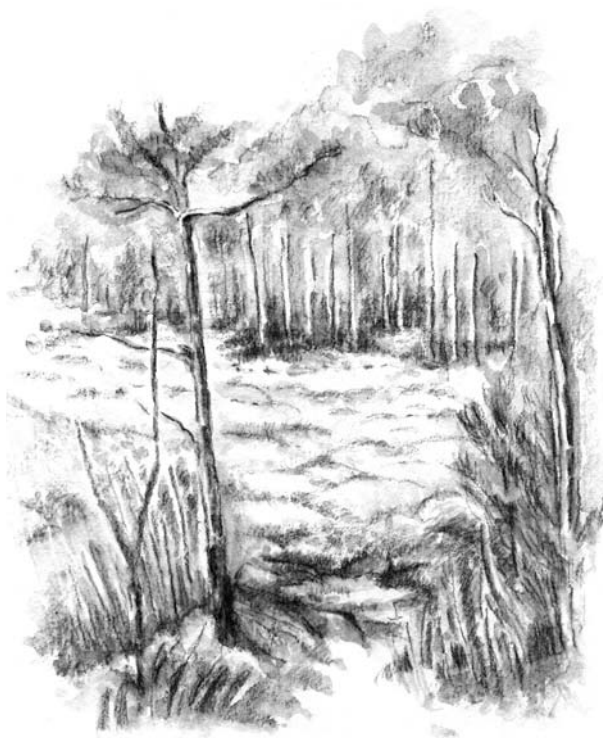
Bra mängd död ved = mer än 6 meter död ved med en diameter större än 1 dm/ hundra meter.

Död ved ger näring och gömställen åt fisk och småkryp

Strömsträcka

Lång strömsträcka = längre än 10 gånger bäckens medelbredd.

SKOGSMYREN

En myr är en sorts våtmark som är uppbyggd av torv. Torv är växtmaterial som inte brutits ned fullständigt. Myren här är uppdelad på flera fastigheter vilket visar att detta har ansetts som viktig mark. Torven räknades som en tillgång för gårdarna då den användes som bränsle.

Myrmarker har höga naturvärden då många olika arter trivs här eller i dess närhet — förtvinade träd av tall och björk, olika starrarter, hjorttron, tranbär och sileshår. Har man tur kanske man får se en domherre, entita eller nötskrika.

Marken fungerar också som en sorts filter som binder bland annat bekämpningsmedel och metaller. Därigenom har myren stor betydelse för omgivande markers vattenomsättning, lokalklimat och livsbetingelser för växter och djur.